

BU SAYIDA:

- Bir Ölçme-Değerlendirme Hikayesi...** 1
- Dr. Öğr. Üyesi Yonca Toker Gültaş**
- Bölümden Haberler!** 2
- Tezler** 3
- Dört Cevapta Doktora Tezim** 3
- Yayınlar** 3
- Bunları Biliyor Muydunuz?** 4
- Ek Görevli Hocalarımız** 4

Bir Ölçme-Değerlendirme Hikayesi...

Bölümümüz öğretim üyelerinden **Dr. Öğr. Üyesi Yonca Toker Gültaş**, psikoloji alanında kullanılan ölçme-değerlendirme araçlarının geliştirilmesinin önemini anlattı.

Derslerimi alan öğrenciler bilirler, psikolojik yapıları kuramsal olarak daha iyi besleyen ölçümler geliştirmeye önem verir, var olan ölçümlerin her zaman iyileştirmeye açık olduklarını aktarmaya çalışırım. Bunun güzel bir örneği de bana göre Holland'ın 1959 yılında öne sürdüğü mesleki kişilik tipolojisi ve temelinde geliştirilen ilgi testleridir. Holland'ın kuramı kariyer rehberliğinde bir dönüm noktası oluşturmuştur (1997'de yayımladığı kitabı 13.949 atıf almıştır) ve mesleki ilgi testleriyle dünya çapında mesleki yönlendirmeler yapılmaktadır. Ne var ki, bu testlerin yordayıcı-geçerlikleri düşüktür. Düşük yordayıcı etkiler mesleki ilgilerin iş hayatında önemsiz olduğunu düşündürmüştür. Oysa iş kuramları, hayatımızın 80-90 bin saatini çalışarak geçirdiğimiz bir dünyada kişi-iş/meslek uyumunun çalışan iyi oluşu üzerindeki etkilerini öngörmektedir.

Kişi-meslek uyumu sağlamak adına ilk müdahaleler orta-öğrenimde başlamaktadır. Çoğumuz bu dönemde ilgi envanterleri doldurduğumuzu ve sonucunda yönlendirme aldığımızı hatırlarız. Ben önerilen meslek listesinin ilk iki sırasında marangozluk ve astronomi ile karşılaşmıştım. Ne yazık ki sonuç raporumu ciddiye alamamıştım. Astronomi, uzay resimlerinin olduğu kitaplara bakarak kara deliklerin ışığı da içlerine çektiklerini okuma ile sınırlı olduğu sürece son derece ilgi çekiciyken fizik kavram ve formülleri ile uğraştığımı hayal edememişim (şiz de karadelik veya beyazcüceleri seviyorsanız, bir de bunları deneyin:

$$R_s = \frac{(9\pi)^{2/3}}{8} \frac{\hbar^2}{G m_e m_p^{5/3} M^{1/3}}$$

$$R_g = 2GM/c^2, \quad)$$

Test maddelerine verdiğim yanıtlar (ör: "Yıldız oluşumlarını öğrenmek" –ilgimi çeker) bu sonuçları üretmişti. Eksik olan bir şey vardı, ama neydi?

Holland'ın kuramı eğitim bilimlerinde daha çok işlendiğinden psikoloji lisansım boyunca merakımı cezbeden bu konuya nasıl yaklaşacağımı, nerede ne eksik olduğunu anlayamamıştım. İş ve örgüt psikolojisi konularını öğrendikçe bu alanın kıyasında kalmış olan mesleki ilgiler konusunun aslında alanın temel bir araştırma konusu olması gerektiğini; mesleki ilgilerin meslekleri tanımadan çalışılmayacağını anladım ve doktoramda bu konuya eğildim. Meslek veri tabanlarını detaylıca incelemem sonucunda mesleklerin yalnızca Holland'ın belirlediği altı alanda (mekanik, araştırmacı, sanatsal, sosyal, girişimci, geleneksel) incelemenin en büyük eksikliği yarattığını fark ettim. Çünkü her bir alanın içindeki meslekler düşük, orta ve yüksek karmaşıklık temelinde farklılaşmaktaydı. Doktora tezimde ilk olarak mekanik ve araştırmacı alanlarındaki mesleklerin karmaşıklık düzeylerine göre nasıl farklılaştığını inceledim. Oto mekanikçi, teknisyen/teknoloji uzmanı ve mühendislik meslekleri aynı alan içinde değerlendiriliyordu. Oysa karmaşıklık düzeyleri çok farklıydı. Örgün eğitimde fen bilimleri, teknoloji, mühendislik ve matematik (FTMM) alanları bulunduğundan bu alanlara gerçekten ilgisi olacak kişileri belirlemek için mekanik ve araştırmacı alanların görece daha karmaşık görevlerinden oluşan bir ölçek geliştirdim. Ölçek sayısal bilgiler, sembolik notasyonlar, uzamsal bilgiler ve FTMM alanlarındaki fikirlerle analiz yapma, derleme, sentezleme ve yaratma gibi karmaşık aktivitelere ilgileri kapsamaktaydı. Bu ölçeğin alan doyumu ve performansı gibi ölçütleri Holland ölçümlerinden daha iyi yordadığını buldum. Devam eden çalışmalarımdaya aynı yaklaşımı Holland'ın sosyal ve girişimci meslek alanları için sürdürdüm. Yeni bitirmiş olduğum TÜBİTAK 3501 projesinde sözel veri işleme karmaşıklık düzeylerine ilgi ölçeği ile, sosyal ve girişimci alanlarda bilginin analizi, derlemesi, sentezi ve yeni fikirler geliştirme konularına daha çok ilgisi olanların daha karmaşık işlerde daha yüksek alan doyumu ve mesleki bağlılık duyduklarını, daha az tükenmişlik hissettiklerini ve işi bırakma niyetlerinin daha düşük olduğunu; bu yordayıcı etkilerin Holland-temelli ölçümlerinkinden yüksek olduğunu buldum. Bu örnekler ölçüm araçlarının titizlikle geliştirilmesi gereğine, alanyazında ve uygulamalarda dünya çapında yıllarca kullanılmamış ölçeklerin dahi iyileştirmeye açık yanlarının bulunduğu ve farklı disiplinlerin alanyazınlarından haberdar olmanın önemine dikkat çekmektedir. Sizce sizin alanınızda kuramsal/yöntemsel açıdan iyileştirmeye açık ölçekler hangileridir?

Dr. Öğr. Üyesi Yonca Toker Gültaş

BÖLÜMDEN HABERLER

Öğretim Üyelerimizden Prof. Dr. Tülin Gençöz'ün Baş Editörlüğünü Üstlendiği AYNA Klinik Psikoloji Dergisi'nin Yeni Sayısı Çıktı.

ODTÜ Psikoloji Bölümü öğretim üyelerimizden Prof. Dr. Tülin Gençöz'ün Baş Editörlüğünü yürüttüğü, farklı psikoloji bölümlerinden öğretim üyeleri ve elemanlarının editör kurulunda yer aldığı AYNA Klinik Psikoloji Dergisi nicel, nitel, vaka, eser incelemesi, psikometrik gibi farklı türlerdeki Türkçe veya İngilizce makalelere yer vermektedir. 2014 yılından bu yana yılda 3 sayı olarak yayınlanan, TR Dizin ve Uluslararası alan dizini EBSCOhost dizinlerinde yer alan AYNA Klinik Psikoloji Dergisi'nin Lacanyen Psikanaliz (2017, Cilt 4, Sayı 3) ve Nitel Araştırmalar (2019, Cilt 6, Sayı 1) özel sayıları da bulunmaktadır. 2020 Ekim ayında derginin 7. Cilt, 3. Sayısı yayınlanmıştır.

Dergide yer alan makalelerin tam metinlerine <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ayna> adresi üzerinden erişebilirsiniz.

Trafik ve Ulaşım Psikolojisi Programı ve Güvenlik Araştırma Birimi (GAB) Öğretim Üyeleri ve Araştırmacıları Tarafından Yayınlanan TUAD'ın Yeni Sayısı Çıktı.

Trafik ve Ulaşım Psikolojisi Lisansüstü Programları ile Güvenlik Araştırma Birimi öğretim üyeleri ve araştırmacıları tarafından çıkarılan "Trafik ve Ulaşım Araştırmaları Dergisi - TUAD"ın yeni sayısı Ekim 2020'de yayımlandı.

TUAD'ın Ekim 2020 sayısına erişim bağlantısı: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tuad/issue/57623>

Bölümümüz öğretim üyelerinden Dr. Öğr. Üyesi Başak Şahin Acar'ın "PSY526 - Memory Development in Infancy and Childhood" Dersinde Değerli Konukları Vardı:

- * Dickinson College'dan Dr. Azriel Grysman, "Narrative Methods in Autobiographical Memory",
  - * Center on Autobiographical Memory Research'den Prof. Dr. Peter Krojgaard, "Is the Eye the Mirror of the Soul? Exploring Autobiographical Memory Development by Means of Looking-Time Measures",
  - * Memorial University of Newfoundland'den Prof. Dr. Carole Peterson, "How Children Talk about Events: Implications for Eliciting and Analyzing Eyewitness Reports",
  - * Emory University'den Prof. Dr. Patricia Bauer, "Brain Bases of Autobiographical Memory in Development",
  - * Aarhus University'den Inge Lise Lundsgaard Kongshoj, "PTSD in Youth from a Developmental Perspective",
  - * Salisbury University'den Dr. Rhyannon Bernis, "I Remember When I Learned That! Developmental and Gender Differences in Children's Memories of Learning Episodes",
  - * University of Witwatersrand'den Prof. Dr. Kate Cockcroft, "Working Memory Functioning in Children with Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder (ADHD): A Comparison between Subtypes and Normal Controls",
  - * Emory University'den Prof. Dr. Robyn Fivush, "Speaking Silence: The Social Construction of Silence in Autobiographical and Cultural Narratives",
- başlıklı konuşmalarını yapmak üzere konuk oldular.

Vefat.

Üniversitemiz eski rektörü ve bölümümüz öğretim elemanlarından Dr. Öğr. Üyesi Başak Şahin Acar'ın kayınpederi Prof. Dr. Ahmet Acar vefat etmiştir. Kendisine Tanrı'dan rahmet, yakınlarına ve sevenlerine başsağlığı ve sabır diliyoruz.

Tezler

- * Prof. Dr. Sibel Kazak Berument danışmanlığındaki Zeynep Ertekin "Examining The Role of Early Adversity and Temperament in Cognitive Development and Hair Cortisol Levels of Infants" başlıklı doktora tezini başarıyla sunmuştur. Kendisini ve danışmanını tebrik ediyoruz.

Dört Cevapta Doktora Tezim

Ad Soyad: Dr. Zeynep Ertekin

Başlık: Erken Dönem Yaşam Stresinin ve Mizacın Bebeklerin Kortizol Düzeyleri ve Bilişsel Gelişimleri Üzerindeki Etkisi

Konu Neydi? Bu tez, erken dönem yaşam stresinin (korunma altında büyümek ve düşük sosyo-ekonomik çevre) ve mizacın, bebeklerin bilişsel becerileri ve stres düzenleme sistemleri üzerindeki rolünü incelemeyi amaçlamaktadır.

Nasıl Çalışıldı? Tez kapsamında yürütülen birinci ve ikinci çalışmalarda korunma altında büyüyen 3-15 aylık bebeklerin bilişsel gelişimleri aile ortamında büyüyen bebeklerle karşılaştırılmıştır. Üçüncü çalışmada ise bebeklerin saç örnekleminde alınan kortizol düzeyleri, ailenin ekonomik düzeyi, bebeklerin mizacı ve bilişsel gelişimleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Anne/bakıcı annelerden anket yoluyla bebeğe dair bilgiler alınmıştır. Ayrıca her bir bebekle birebir gözlem yapılmıştır.

Ne Bulundu? Kurum bakımında büyüyen bebeklerin bilişsel gelişimlerinin aile yanında büyüyen bebeklere göre daha düşük olduğu ve zaman içinde bu bebeklerin aile yanında büyüyen bebekleri yakalayamadığı bulunmuştur. Ayrıca her bebeğin çevreden (kurum bakımından) aynı derece etkilenmediği bulunmuştur. Aynı şekilde, bebeğin mizacının kortizol düzeyleri üzerinde de rolü olduğu bulunmuştur.

Neden Önemli? Genel olarak bu sonuçlar bireysel farklılıkların önemini göstermektedir. Ayrıca, hem alandaki uygulamalarda hem de sosyal politikalarda kararlar alınırken değerlendirilmek üzere çok değerli bilgiler sağlamıştır.

Yayınlar

- * Türkarlan, K. K. (2020). Gilgamesh: The first tragic man. The Scandinavian Psychoanalytic Review, 43(1), 2-12.
- * Türkarlan, K. K., & Canel-Çınarbaş, D. Akademik erteleme sorunlarının psikanalitik kendilik psikolojisi açısından incelenmesi: Bir vaka çalışması. Klinik Psikoloji Dergisi. (Erken erişim), doi: <https://doi.org/10.5455/kpd.26024438m000030>.
- * Türkarlan, K. K., & Canel-Çınarbaş, D. (2020). Can conscious guilt feelings incite nocebo pain?. Ağrı, 32(3), 128-139.
- * Türkarlan, K. K., Okay, D., Çevrim, M., & Bozo, Ö. (2020). Life is short, stay awake: Death anxiety and bedtime procrastination. The Journal of General Psychology, 147(1), 43-61.

Bunları Biliyor Muydunuz?

Trafik ve Ulaşım Psikolojisi doktora programı öğrencilerimizden Özgün Özkan'ın bizimle paylaşmış olduğu ve yakın zamanda yayımlanmış araştırmaların sonuçlarına göre,

- * Negatif duyguların (korku, üzüntü vb.) trafik güvenliği bağlamında yapılan davranış değişikliği müdahalelerinde, özellikle sosyal medyada sıklıkla kullanıldığını,
- * Trafik güvenliği ile ilgili videolarda kaza yapan araçlar, yakınlarını kazada kaybetmiş aileler ve yaralanmış insanlar gösterilerek insanlara ölümlülükleri ve kaza anında ne kadar kolay incinebilecekleri hatırlatılıp riskli sürüşlerin azaltılmasının amaçlandığını,
- * Yapılan çalışmalarda özellikle videoyu izledikten hemen sonra sürücülerin riskli araç kullanma davranışlarında genellikle düşüş gözlemlendiğini, bununla birlikte bu etkililiğin farklı riskli davranışlarda (hız yapma, alkollü araç kullanma, kemer kullanmama vb.) farklılaşabileceğini,
- * Kişiler özellikle korku duygusu ile güçlü bir şekilde uyarıldıklarında, bu duygu ile başa çıkmak için tehditin boyutunu küçümseme ve savunmacı tepkiler gösterme eğiliminde olabileceklerinden, olumsuz duygular içeren bu tür müdahalelerin daha etkili olabilmesi adına manipülasyon derecesinin dikkatlice ayarlanması gerektiğini,

Trafik ve Ulaşım Psikolojisi doktora programı öğrencilerimizden Gizem Serin'in bizimle paylaşmış olduğu ve yakın zamanda yayımlanmış araştırmaların sonuçlarına göre,

- * Sürücülerin %56'sı cansız objeleri fark etmediğini, %25'nin canlı objeleri fark etmediğini,
- * Araç kullanırken telefonla konuşma veya mesajlaşma durumunun ani fren yapmayı gerektiren durumlarda reaksiyon süresi ve kaza riskini artırdığını,
- * Araç içerisinde dinlenen müziğin temposu arttıkça araç hızının da artırıldığı,
- * Araç içerisinde dinlenen müziğin temposu arttıkça araç kontrolünün azaldığını,

biliyor muydunuz?

2020-2021 Güz Döneminde Lisans ve Lisansüstü Programlarımızdaki Ek Görevli Hocalarımız

İLKER DALĞAR

"PSY500 - Statistics, Methods and Ethics" dersini verdiği için kendisine teşekkürlerimizi sunarız.

SANEM KÜÇÜKKÖMÜRLER

"PSY - 217 Statistics for Psychology II" dersini verdiği için kendisine teşekkürlerimizi sunarız.

ÇAĞAY DÜRÜ

"PSY - 361 Topics in Clinical Psychology" dersini verdiği için kendisine teşekkürlerimizi sunarız.

EMİNE TUNA ULAŞAN ÖZGÜLE

"PSY - 100 General Psychology" ve "PSY - 150 Understanding Social Behavior" derslerini verdiği için kendisine teşekkürlerimizi sunarız.